M. M. 1906

Fig. 1. Skibbinge. Ydre, set fra Sydøst.

SKIBBINGE KIRKE

BAARSE HERRED

Kirken, der 1555 blev *Anneks* til Præstø, 1641 til Baarse, men siden 1647 atter til Præstø, tilhørte Kronen, hvorfra den blev tilskødet Niels Justesen 17. Juli 1697, men allerede 31. Juli 1697 afstod han den til Jens Ipsen Trøstrup. Fra 1704 hørte den til Nysø[1], indtil den overgik til Selveje 1. Juli 1911.

Kirken, i Sognets sydvestre Udkant, ligger paa en lille Bakke *n*oget syd-vest for Skibinge By. Kirkegaarden, hvis Jord fra Bygningen har Fald til alle Sider, hegnes mod Vest, Syd og delvis mod Øst af Kampestensdiger. I Østsiden staar en Port fra Tiden o. 1800 med bossemurede Piller, kronede af lave Sandstensvaser i nyklassisk Stil.

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra senromansk Tid samt Vaabenhus mod Nord og Taarn fra sengotisk Tid.

Den romanske Kirke kan næppe være ældre end Begyndelsen af 1200'erne. Grundplanen er meget skæv, idet Skibet, og særlig dets Sydmur, ikke flugter med Koret. Murene er, over den kraftigt fremtrædende Syld, af veltilhugne *Kridtkvadre,* ikke meget større end de *Munkesten,* der er indblandet i ret stort Tal som Prydværk i Gavlene og andetsteds. Bag Vaabenhustaget, hvor

Murfladen staar i oprindelig Stand, synes Murstenene (28 × 9 cm) at have dannet et Slags Rudemønster. Koret har ikke bevaret romanske Detailler i synlig Stand; mod Sædvane spores intet Østvindue, vel sagtens fordi Østmuren er ombygget sammen med dens glatte Taggavl, ligesom Langmurene er forhøjede o. 50 cm eller mere. Spor af Korets ældre Taglinie findes paa Østsiden af Triumfgavlen, i hvis øvre Del der er et trekantet Blændingsfelt, med vandret Fodlinje (i Højde med det nuværende Kortags Hanebaand) og opadtil indrammet af en stigende Rundbuefrise, der hviler paa rundstavprofilerede Kragsten. Den øverste Bue mangler, idet Gavltoppen i nyere Tid er ommuret med Bælter af Kridt og Tegl. Skibet, hvis Murhøjde er o. 4,75 m, staar iøvrigt langt bedre bevaret end Koret. Alle dets fire romanske Vinduer (godt 200 cm høje og o. 200 cm over Sylden) kan paavises, de to østre omdannede, de to vestre lukkede, men synlige som ydre og delvis som indre Blændinger. Karmene er stærkt smigede og har paa Indersmigene glat, fin Mørtelpuds, der naar omkring Karmhjørnerne og er beskaaret efter en tydelig Linie o. 10 cm fra Buekanten, især kendelig paa det østre Nordvindue[2]. Dørene har været rundbuede med plankedækket Inderparti. I den endnu aabne, o. 1850 ændrede, Norddør er selve Buestikket ødelagt, saa at der kun findes Rester af dets Yderkontur, men over den tilmurede Syddør ses Munkestensbuen, omend brudt af et nyere Vindue. Paa Partiet vest for Dørene har Skibet en Sokkel med Skraakant over Rundstav, som har fortsat sig under Vestgavlen, men som iøvrigt kun findes paa et lille Stykke nærmest øst for Norddøren. Ligeledes har kun Vestpartiet et o. 15 cm høj Savskifte lidt under Tagfoden. Den vestre Taggavl, nu delvis synlig i Taarnet og her bevaret helt til Toppen, har i Gesimshøjde et friseagtigt Blændingsfelt, hvis Underkant er skraafaset og som foroven afsluttes med en Rundbuerække, 4—5 cm udkragende og hvilende paa Konsoller som Korgavlens. Over Buefrisen er Gavlfladen muret i Zigzagmønster og indrammet af et Rulskifte med afrundet Inderkant, der ogsaa ses udenfor Taarnet ved Gavlfoden. Hele Gavlen er nu hvidkalket, men en Tegning af E. Schiødte 1877 viser, at Materialernes Farvevirkning her har

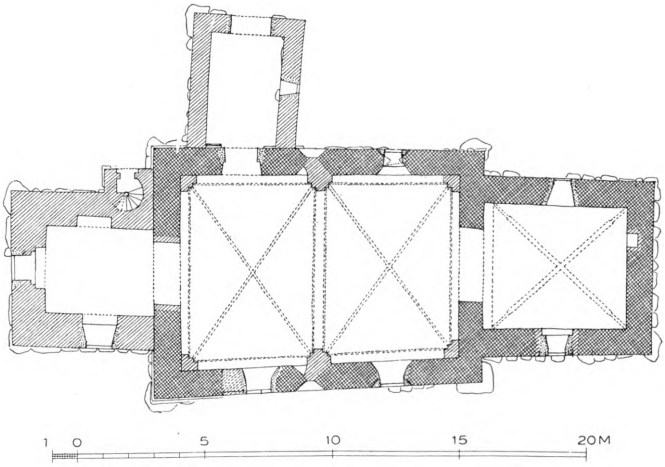

Fig. 2. Skibbinge. Plan. 1:300. Maalt af Th. Havning 1915 (Arne Nystrøm 1929).

været stærkt udnyttet, idet Buefrisen har tegnet sig med hvide Stik og Konsoller mod røde Mursten, og Zigzagskifterne har vekslet hvide og røde.

I det Indre er bevaret Triumfbuen, med en oprindelig vistnok skraakantet, nu ret udvisket Sokkel, skraakantede Kragbaand og svagt overgribende Rundbue. I Korets Østvæg findes en firkantet Gemmeniche af ubestemmelig Alder.

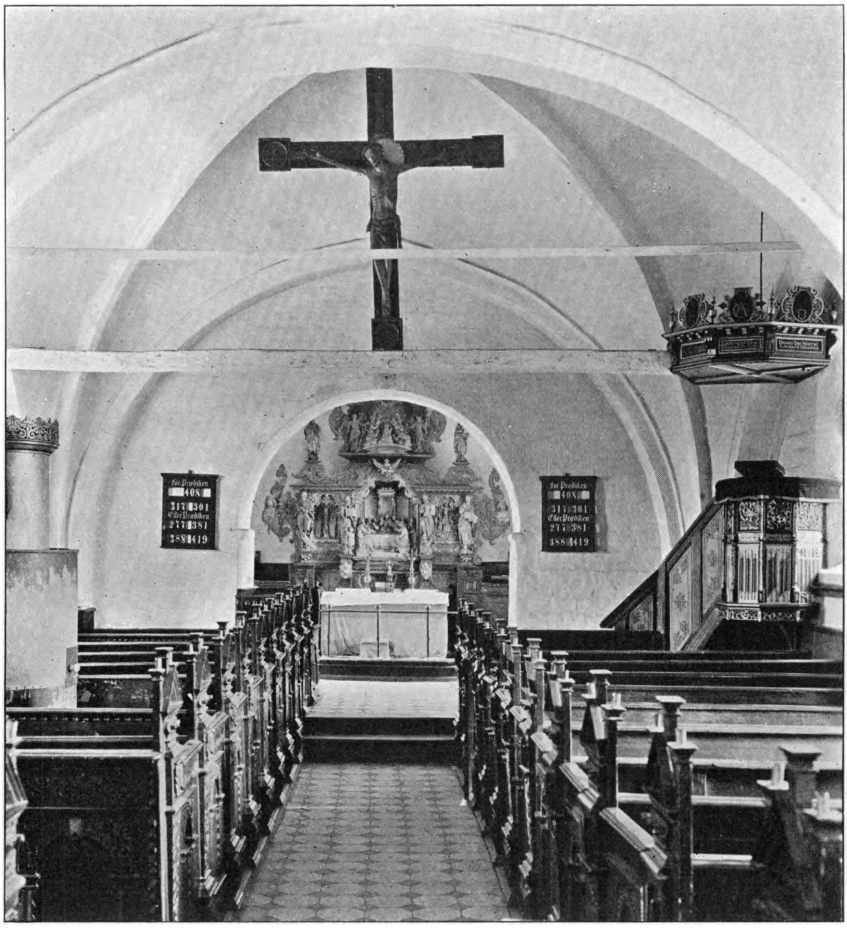

M. M. 1906
Fig. 3. Skibbinge. Indre, set mod Øst.

Paa Skibets Overvægge, hvis Kridtkvadre staar blanke med ryggede Fuger, ses tæt under Tagfodhøjde uregelmæssigt indstemmede Huller, to i Østgavlen, fire i Vestgavlen (o. 18 × 13 cm og o. 15 cm dybe) og enkelte, delvis mindre, i Langvæggene (o. 7 × 10 cm og o. 6—7 cm dybe). De har tjent til Støtte for Gesimskonsoller under det senromanske Bræddeloft.

Paa Triumfvæggen over Hvælvene ses svage Farvespor af *Kalkmalerier,* gult og rødt, malet paa tynd Hvidtning, vistnok fra gotisk Tid[3].

Gotiske Ændringer og Tilbygninger. Skibets to *Hvælv,* fra o. 1400, hviler paa

Vægpiller med skraakantede Kragbaand; langs Gjord- og Skjoldbuer markeres Kappekanterne af smalle Rundstave, og Ribberne er Kvartstens (Ansatser til uregelmæssige, svære Overribber). Gennem Kappen i Sydvesthjørnet er der hugget et Hul til en Loftsstige, nu tilmuret med smaa gule Sten. Noget yngre, fra Tiden o. 1450—1500, er Korhvælvet, der er indbygget samtidig med Murenes Forhøjelse og derfor kun mod Øst har en rund Gjordbue; Halvstensribberne har nedre Ender af Kvartstens Bredde (ingen Overribber; lav Toprude); Kappernes Trækhuller dannes af »Munke«-Tegl.

V. H. 1928

Fig. 4. Skibbinge. Altertavle 1669 af Lorentz Jørgensen. Indtil 1808 i Odense Vor Frue Kirke.

Korets kamløse Taggavl har en lille Toptinde, og en lignende findes paa Triumfgavlen.

Begge Tilbygninger, i hvis Munkestensmure der er blandet Kridtsten, tilhører Tiden efter Aar 1500. *Vaabenhuset,* hvis Dør og Vindue er omdannede, har Bloktandgesimser og syvtakket Blændingsgavl, der over et Fod-Savskifte domineres af to store, kun 2 cm dybe Firkantfelter, som naar ud i de næstnederste af Kamtakkerne; under de andre Takker er der retvinklet afsluttede Smaablændinger, de nederste og mindste lidt dybere end de andre. *Taarnet* er bæltemuret og dets Vægge næsten helt af Kridtkvadre. Den spidse Taarnbue har rundstavprofilerede Kragbaand. Taarnrummet, der aldrig har været overhvælvet, har i Syd, Vest og Nord smalle, spidsbuede Spareblændinger, af hvilke den vestre indfatter et spidsbuet, nu i det ydre ændret Vindue. Trappehusets fladbuede Indgangsdør sidder i spidsbuet Spejl; Vindeltrappeloftets fladbuede Binderstik er næsten vandrette. Det lave Mellemstokværk faar sit Lys gennem et lille firkantet Vestvindue. Klokkestokværket, hvis Gulv i senere Tid er blever hævet, har til de tre Sider, men ikke mod Øst, rundbuede, falsede Glamhuller i Indernicher uden Buestik. Begge Gavlene er syvtakkede, med vandret delte Blændinger af Præstø-Næstvedtype, hvori en Midtgruppe paa tre fladbuede Felter dominerer. Men iøvrigt varierer Ordningen, idet Østgavlen nederst

har en Række Smaapiber med Trappestik og øverst et Cirkelfelt, medens der i Vestgavlen forneden er tre Cirkler.

Kirken staar nu gulkalket med hvide Blændinger. Tagene er af nyere Fyrretømmer og teglhængte. I alle aabne Vinduer sidder Trækarme fra Begyndelsen af 1800'erne. Det Indre, med nogle Ankerblælker, er hvidkalket. Gulvet har vistnok været lagt med grønglaserede *Liljefliser* fra 1500'erne (sml. Præstø, S. 32), hvoraf enkelte Eksemplarer endnu findes i Kirken.

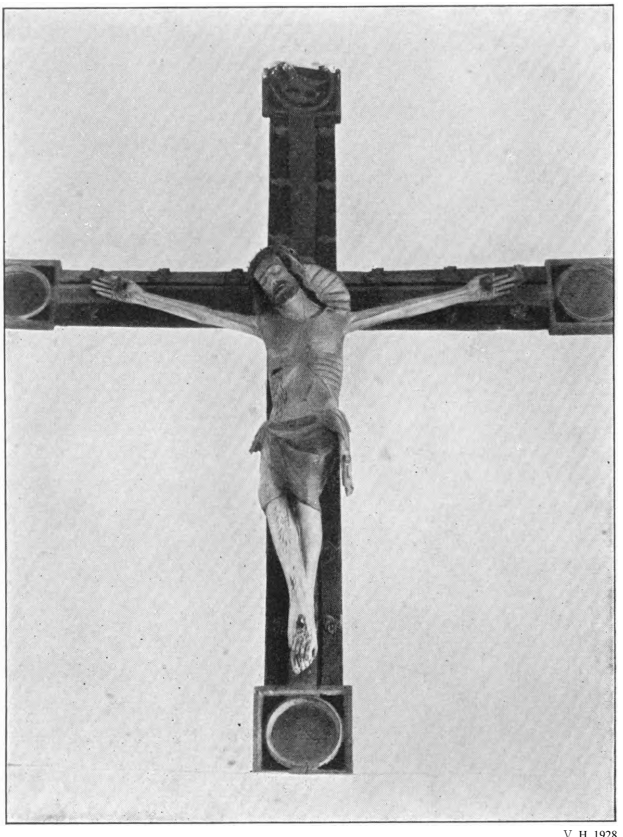

V. H. 1928

Fig. 5. Skibbinge. Korbuekrucifiks.

INVENTAR

Alterbordet er muret af Tegl opad Korets Østvæg, men næppe middelalderligt. Ved dets Omdannelse 1925 fandtes de Fliser, der nu er henlagt i Taarnet.

**Alterbordsforhæng* af Lærred, med tegnet og malet Midtfelt, Kristus paa Korset og tre Engle med Kalke til at opfange Blodet, og derudenom et Granatæblemønster, udført som Efterligning af Fløjl, med røde Farver, hvori der er Filtstøv. Fra o. 1575. Nu i Nationalmuseet.

Altertavlen (Fig. 4) er et rigt, bruskbarokt Snitværk, skaaret 1669 af Lorentz Jørgensen i Holbæk. Oprindelig stod den i Vor Frue Kirke i Odense, men solgtes herfra 1808[4]. I Storfeltet er en fritskaaret Fremstilling af Nadverens Indstiftelse, i nordre Sidefelt: Korsfæstelsen, i søndre: Opstandelsen; under de to sidste: »Anno 1669«. Storstykket deles og flankeres af Evangeliststatuetter; paa dets Gesims staar Moses og Johannes Døberen. I Topstykket, der flankeres af to Engle, er fremstillet Himmelfarten og herunder er skaaret »Actorum 1« (»Apostlenes Gerninger 1«), Topspyddet stammer fra 1925. Indtil dette Aar stod Tavlen med blaa Bundfarve og gyldne Ornamenter, marmorerede Lister, hvide og blaa Klædebon, men »restaureret 1925 H. F. Svendsen« er den nu grønblaa med Guld. I Fodstykket opmalet Fraktur (1 Cor. X, 16).

Den tidligere †*Altertavle* var meget forfalden og paa den var »malet nogle maadelige Figurer«[5]. Endnu 1877 fandtes fra Tavlens skaarne, sengotiske Korsfæstelsesgruppe en Engel og de to Røvere; 1925 er den ene Røver, o. 63 cm høj, gemt i Alterbordet; de andre Smaafigurer er forsvundne.

Altersølv. Kalk, af Sølv, 21 cm høj, med ottetunget Fod, ottekantet Skaft, rund Knop med drevet Bladværk og Tværdeling med Bølgekant. Paa Foden staar graveret: 1654 og Jos. 1 V. 7, samt to utydelige Mærker. Nyere Kumme. *Disk* uden Mærker. *Oblatæske* af Næstved Prøvesølv med dels højt drevne, dels graverede Blomster; Indskrifter: Joh. 6. V. 51, »Til hører Skifvinge Kirche Bekostet af Kirchen self udi Sognepræstens Mag. Christen Povelsøn Tid Anno 1684«. Udslidt Mestermærke, vistnok A T (sml. Oversigt. Guldsmede).

M. M. 1915

Fig. 6. Skibbinge. Font og Fad.

Alterkrucifiks af overmalet Bly, fra 1700'erne; sikkert oprindelig til en Ligkiste.

Alterstager, 51 cm høje, med Balusterskaft og Kugleled. Fra 1600'erne.

Alterskranke af Smedejern med Messingknopper. Fra o. 1800.

Korbuekrucifiks (Fig. 3, 5), paa en Bjælke under Skibets Østhvælving, fra o. 1350—1400. Figuren er o. 135 cm høj. Det tornekronede, let tilbagebøjede Hoved hælder stærkt til højre. Øjnene og detbølgelokkede Haar er uden Detailler; Skægget er antydet ved to smaa spidse Hagefipper. Lændeklædet er svøbt om de korte Laar og dækker de bøjede Knæ. Korstræet har glat Glorieskive, Midtstamme med unggotiske Blade indenfor Kanten og firkantede Plader med runde Medailloner til Evangelisttegn; kun Johannes' reliefskaarne Ørn er bevaret. Nyere Farver; Øjnene er nu malet som lukkede.

Font, af Gullandskalksten, i Overgangsstil (Fig. 6). Den halvkugleformede Kumme, Tvm. 77 cm (intet Afløb), har under en Hulstav 16 noget udhvælvede Bægerblade; Skaftet, med Rundstav foroven, er hugget for sig; Fodens nederste, hulprofilerede Standplade ligger paa Kirkegaarden. Den nu brunmalede Sten er stærkt revnet.

Fad af sydtysk Arbejde, Tvm. 58,5 cm, med Bebudelsen omgivet af to Minuskelringe. Paa Randen findes Hjort og Hund, samt to Par graverede Vaaben og Bogstaver; det ældre fra 1603 henvisende til Frederik Juul til Villestrup og Fru Elisabet Sehested; det yngre fra 1621 til Christian Grubbe til Lystrup og Fru Jytte Gyldenstjerne. *Tinkande,* stemplet: Hans Høy.

Prædikestol (Fig. 7), i sengotisk Stil[6], Køge-Arbejde, fra o. 1550. De fire Fag, der adskilles af Planker med Støttepilleprofiler og Smaaspir, er delte i to Rækker Felter. De nedre har Foldeværk af vekslende Form med indprikkede Linjer langs Kanterne; i Faget nærmest Væggen ses »Køgepilen«; de øvre har gennembrudt, frit udarbejdet Grene- og Rankeværk, et enkelt endende i Dragehoveder. Baade under Gesimsen og under Fodprofilen er der Nedhæng med gotisk Rankeværk i gennembrudt Arbejde. Farverne skyldes en Restaurering af Magnus Petersen o. 1900.

M. M. 1906

Fig. 7. Skibbinge. Prædikestol.

Leddene under Gesimsen har dog ældre, mørknede Farver fra 1600'erne (lazurmalede Bosser). Trappepanelet, med malede Maureskornamenter, er jævnaldrende med *Himmelen,* fra 1604. Paa dennes Underside sidder forgyldte Blystjerner; i Frisefelterne er malet et Citat af Ps. 135: »Laudate Dominum ... 1604 Den 15 Mar«. Paa de udsavede Topstykker er malet et kronet, sammenskrevet C A (Chr. 4 og Dronning Anna Cathrine) samt Vordingborglensmanden Henrik Lykkes og Fru Karen Banners Vaaben. Paa et mindre, delvis skjult Topstykke er malet et Malerlavsskjold, omfattende tre Smaaskjolde; i det ene af disse staar C G over et bomærkelignende A. Navnetræk og Vaaben er nogenlunde skaanede ved en Opmaling 1925, da der tilføjedes endnu et Topstykke. Prædikestolen er fredlyst af Baron H. Stampe 1878.

Stoleværket er af Fyr fra o. 1630. Gavlene har over svære ioniske Brystpilastre Trekantfelter med tre Spir, alle Dørene Arkadefelter. Sydrækkens Detailler er enklere, tungere og lidt mere gammeldags end Nordrækken, hvis ret naive Fladsnit er barokagtigt, med Dragehoveder. *Degnestol* og to *Præstestole* er sikkert tildannede af kasserede Nordstader. Fyrretræet er egetræsaadret.

†Vaabenhasdør fra 1571, kasseret o. 1900—1905, skal være paa Nysø[7].

To enkle *Pengetavler* af Fyr med overmalet SSST 1702. *Fattigblok* af Eg med delvis tungede Jernbaand. Fra 1600'—1700'erne.

Lysearm, messingstøbt, til to Lys, fra o. 1600. Glat Vægplade med Haand, der holder den akantus- og delfinprydede Lysearm, Midtfigur: Mandsperson med rund Hat og Pludderbukser.

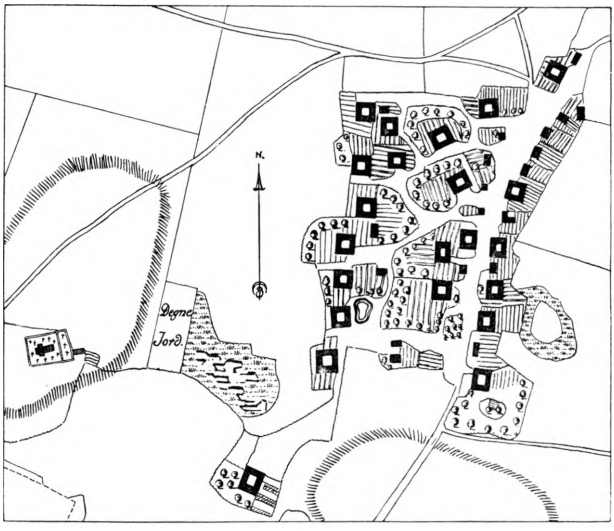

Fig. 8. Skibbinge 1771.

Klokker. 1) Minuskler: »ano domini milecimo qinquagesimo sexsagesimo sexsto ihesus maria« og midt paa Legemet to Støbermærker for Oluf Kegge og Johannes Pauli. Det fjerde Ord skal være »quadringentesimo«, og Aarstallet 1466. Tvm. 90 cm. (Uldall 211).

2) Mellem Buefrise, med Korsblomster og Grene, og Akantusfrise: »Rudolf Burharts anno 1620 spes mea Cristus«. Mellem Indskriftens Ord er Aftryk af virkelige Blade med Ribber.

GRAVMINDER

Under Koret er en, nu utilgængelig, hvælvet Gravkælder, indrettet af Jens Ibsen Trostrup[8]. Den rummer en Kiste med Aarstallet 1697 og Spejlmonogram MCDHB dvs. hans første Hustru Margaretha C... Datter Holbeck.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskab 1661—72 (RA). — Kaldsbog 1639—1833 (LA). — Præsteindberetning 1755 (NM). — Museumsindberetninger af Sophus Müller 1877, Erik Schiødte 1883, Th. Havning og M. Mackeprang 1915. Revideret af C. A. J. og V. H. 1928.

M. G. P. Repholtz: Beskrivelse over Baroniet Stampenborg. Kbh. 1820. S. 74—80.

[1] Bepholtz. [2] AfnO 1899,181. [3] Magnus Petersen: Kalkmalerier S. 138. [4] V. Hermansen i Odense Bys Historie, 1926, S. 556. [5] Repholtz, S. 79. [6] ÆNA. I. S. 4. R. T. 14. [7] Tegn. af E. Schiødte (NM). [8] Repholtz, S. 76. Sml. Pers.hist. Ts. 5. R. VI, 6 og Wad: Fra Fyens Fortid IV, 111. Beretning af Sognepræsten 1924.